

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Io. Freinshemii Commentarii in libros svperstites Q. Cvrtii Rvfi

**Freinsheim, Johann
Curtius Rufus, Quintus**

[Argentorati], [circa 1639 oder später?]

Cap. 15

urn:nbn:de:bsz:31-103771

lib. 4. c. 14. n. 23. 24. 25. 26. & c. 15. n. 1. Comment. in Curtium.

4, 14, 23. *OMNES*) In Bong. fuit; omnes hos, quæ res facit ut sic ab auctore concepta credam ista: restituere mihi pignora, pro q. m. non recusos; parentem, liberos, nam con. in i. c. amisi. Credite nunc omnes hos &c.

FASTIDIUNT) Malim, fastidiant.

4, 14, 24. *ÆTERNVMQVE IGNEM*) De quo prolixè Briffon. lib. 2. pag. 164. & supra ad 3, 3, 9. Viues in Augustin. Ciu. DEI 16, 16. Æternum ignem habuerunt passim gentiles, omnes ad imitationem Hebræorum; apud quos ex præscripto diuino perpetuus ignis alebatur. Vide cruditissimum opus Cunæi de rep. Hebr. 2, 13. Proxime ad morem Perficum Spartani, quorum Rex in expeditionem proficiscens, primum domi adhuc sacrum Ioui ductori, & adiunctis ei diis facit, ac si litatum illic fuerit, ignifer sine facialis sublata ab ara igne, ad regionis fines præcedit, ubi Rex Ioui adineruæque rursus sacrificat. Vbi diis hinc litatum amobus est, tum deinde limites regionis transit. Atque ab his sacris sublatus ignis præferitur, & nunquam extinguitur, sequenti omni hostiarum genere. Xenoph. in Repl. Lacedæm. Sed & aliis Græcis hunc fuisse morem ex Herodoto 8, 6. tibi persuadere possis. εἰς ἃ μὲν πρὸς θεῶν, τὸ ἐκείνων λόγῳ, ἐμφυζήσασθαι ἀειζωνῶς, quom tamen, ut quidem illi consilium inibant, ne igniferum quidem fuga superesse oporteret. Quid sit tamen explices τὸ αἰείων λόγῳ, ipsorum verbo, solet enim hic auctor ostentare barbaricorum rituum, verborum, atque adeo prouerbiorum notitiam. ut hoc ita adagii vice apud eos iactatum fuerit, ne ignifer quidem euasit. de copiis occidione casis. Nec enim absurdum est conuicere igniferis istis ob reuerentiam numinum parci consueuisse: & propterea quoties ipsi quoque interfecti narrarentur, intellectum omnes hostes ad interuentionem fuisse casos. Videmus igitur homines istos qui ignem præferabant πρὸς θεῶν à Græcis fuisse appellatos, sic enim & in adducto Xenophontis loco vocantur. Sic & triremes quæ Græcum ignem portabant, πρὸς θεῶν vocantur à Niceta lib. II. de Imperio Manuelis.

4, 14, 25. *QUAM GLORIAM*) Idem inculcauerat suis Xerxes apud Herod. 7, 53. Viri præstantes existatis, neue res hæc hactenus gestas à Persis magnas præclarasque dedecoresis. Hoc & in prouerbium abiisse discimus ex Polybio 154. Φυλάξαι τὸ πλὴν παρουσίας, παρὶ τῶν δὲ κέρματα ἕρφα. ut veteri verbo dicitur, maiorum exempla tueri. Sic Philippus hortatur suos apud Iustin. 30, 4, 6. & 13.

IN DEXTRIS VESTRIS) Sic Ælian. Hist. Var. II, 9. Sallust. Cat. 58, 10. meminereis, vos diuitias, decus, gloriam, præterea libertatem, atque patriam in dextris vestris portare. Simile his est istud ex Liu. 21, 41, 17. Vnusquisque se non corpus solum, sed coniungem ac liberos paruos armis protegere putet. nec domesticas solum agitet curas, sed identidem hoc animo reputet, nostras nunc intueri manus Senatuum Populorumque Romanum &c.

QUISQVIS CONTEMPSERIT) Sallust. Iug. 87, 3. Videre fugientes capi, aut occidi fortissimum quonque tutissimum. Item Cat. 58, 9. semper in prælio his maximum periculum esse, qui maxime timent. Liuius 22, 5, 2. quo timoris minus, eo minus ferme periculi esse.

4, 14, 26. *CERRVM VEHOR*) Vide supra ad 3, 11, 7. & infra ad 5, 12, 16.

FORTITVDINIS EXEMPLVM) Nam vtraque acie ipse quoque depugnasse legitur, apud nostrum, ex quo Briffon. lib. 3. pag. 340. notat sua ad tempora respexisse Marcellinum 19, 15. cum sic scriberet: Rex enim ipse Persarum, qui nunquam adesse certaminibus cogitur, his turbinum infortunium percitus, nouo & nusquam antea cognito more, præliatoris militis ritu, proficuit in confertos.

4, 15, 1. *VT ET DEMONSTRATVM*) Sic edidi locum, adiutus excerptis Bongarf. Codicum: quæ verissima & aptissima est lectio. Pessime omnes alii: ut est demonstr. à transf. cum insid. &c.

LEVVM

LÆVVM CORNV) Supra ad 3, 9, 4. notauimus Persarum ex more regem mediam aciem tenuisse. Quod si læuum cornu hic rexit, eo accidit quod Curtius totam aciem non in tres partes, sed duas tantum dispersit, reperit eum propiorem fuisse læuæ. Possit etiam extra ordinem in id transgressus videri ea causa, quod Alexandrum in dextro pugnaturum esse compererat. Sic contra Veientes, tanquam aciores res hostes, in dextro cornu collocatos, constitit Tullus in sinistro suo, Metto in dextra parte Fidenatibus opposito. Liu. 1, 27, 5.

AGMEN OBLIQVVM) Polyæn. 4, 3, 17. ἐπὶ δεξιῶν παρὰ δεξιῶν ἀγλαθῶν. hoc est, obliquato in latus dextrum agmine sequi se iussit: non ut reddidit interpretæ uelut iussit sequi.

4, 15, 2. **A LATERE)** Sic edidit Modius ad stipulantibus etiam MSS. nec sane superuacua sunt hæc duo uocabula: ideo postliminio reducimur.

4, 15, 3. **SIGNO DATO)** Persarum usus inuenit, quomodo quod solus dux uile iudicasset, per signa totus agnosceret & sequeretur exercitus. Briffon. lib. 3. p. 343. ubi signa ista diuidit in uocalia, semiuocalia, & muta, quorum singula deinceps latius exsequitur.

4, 15, 4. **LACERARE)** Arrian. 3, 3, 4. nullum effectum habuisse currus istos asserit: Diodor. 17, 58. fere cum nostro consentit, circa prima signa terrorem atque damnum intulisse, à phalange fuisse elusos, quod ait noster infra 4, 15, 14. crudele porro fati genus, quod intulerint quibus inciderunt, apud eundem Diodor. & nostrum hic, & mox 4, 15, 17. describitur. Quo pertinet Plutarchi Artaxerxes cap. 8. qui ante suam phalangem Græcæ aciei opposuit falcatorum curruum robustissimum quemque, ut nimirum priusquam manus confererentur, ut impetus eorum Græcos ordines dissiparet.

4, 15, 5. **MILLE EQVIT.)** Imo tribus millibus, secundum Diodor. 17, 59. & colligi potest ex nostro infra 4, 15, 12. maiorem aliquanto numerum fuisse.

4, 15, 7. **ABI, VNCTIA)** Valde laudat hoc consilium Alexandri Curtius infra 4, 16, 28. apud Plutarch. cap. 59. vehementer exagitur Parmenio, quod impedimentorum causa turbaretur in conflictu. Raderus. Adde Polyæn. 4, 3, 6. Sic apud Liu. 8, 38, 17. in pari causa A. Cornelius Aruina: Sine modo, inquit, sese prædian prædian &c. & Plutarchi Eumenes cap. 32. suos argyraspidas cordate monet, non in impedimentis, sed in armis esse uictoriam. Pertinent huc quæcunque de præda ante uictoriam non persequenda, de præceptis prudentium, & magnis utramque in partem exemplis, passim monent eruditi. Affine dictum est Catonis apud Plutarch. cap. 19. qui, Celtiberis in auxilium uocatis, cum illi ducenta talenta mercedis nomine poscerent; ceterique Romani id aspernarentur: nihil esse mali affirmavit. uictoria enim parta, non de suo, sed de hostilibus bonis mercedem eis soluturum: sin secus euenisset, neque qui poscerent superfluos, neque inde exigentes.

4, 15, 8. **PHILIPPO PATRE)** Oblitus hic est Curtius Alexandro non amplius Philippum fuisse patrem; sed Hammonem.

4, 15, 9. **CAPTIVI)** Confer Arrian. lib. III. duobus locis, ubi nimirum Alexandri consultationem ante prælium, & ubi prælium ipsum describit.

4, 15, 11. **IN EODEM)** siue ad animum, siue ad marem referas, dura constructio est. Si nihil excedit, quod magis credo, tentem; eadem qua antea fuit, perseverauit.

4, 15, 12. **AMYNTAS)** Modius Menidam substituit, approbante Acidalio & Radero. & certe Menidam eo in prælio uulneratum fuisse discimus mox 4, 26, 32. sed quando Amyntam omnes libri præferunt, nihil hic mutandum censuimus. quij-

quippe ex multis qui tum eo nomine vocari potuerunt, etiam si vnum alterumue huic pugnae non interfuisse probemus, qui excludemus ceteros. de *Amynta* disputatum etiam supra ad 4, 13, 28.

4, 15, 15. *VALLO SIMILIS ACIES*) Sic apud antiquos *Murus dicebatur pedestris exercitus* Veget. 1, 20.

4, 15, 18. *MISSI*) Ego cum Bong. hanc vocem expunxerim.

4, 15, 19. *IVBET*) Admodum velim exesse hanc vocem.

4, 15, 20. *AD OPPRIMENDAM*) Acidalius legebat, ad obtinenda, quod iam alii oppressissent, id est, inuasissent: ego mutandi recepta causam hic non video. utique enim hi quoque opprimendis impedimentis abfecerant, cum ii qui prius id egerant, tenendo proposito impares essent. *opprimere* enim non tantum est inuadere, sed etiam effectu conatus potiri.

4, 15, 24. *ANTE OCVLOS*) Quam enim id accendat virtutem militum, per spem, metum atque pudorem, tetigimus paululum supra ad 3, 6, 3. Adde notitiam 3, 11, 9. *Arrian. lib. IV. vbi de Aorno petra. Pulchre Virgil. Aen. 9, 70.*

Tum vero incumbunt: reges presentia Turpi.

Notauit Herodot. 8, 86. in pugna ad Salaminem barbaros exiisse longe seipsis praestantiores, *Xerxem reformidantes, quod ab eo se singuli conspici arbitrabantur.* Item ad Thermopylas acriter ab iis pugnatum fuisse scribit Diodor. 11, 7. *dum virtutis inspectorem & testem habent regem ipsum.* Monet Imp. Constantius Iulianum Cæs. prudentissimè, apud Ammian. 15, 21. *vt ipse necessitate exigente interfit præliis; turbatos subsidii fulcens, modeste increpans desides, verissimus testis adfuturus industriis & ignavis.* Apud Sallust. Jug. 74, 4. *qua in parte rex pugnae adfuit, ibi aliquamdiu certatum: ceteri omnes eius milites primo congressu pulsati fugatique.* Liuius 31, 37, 4. *eo quoque superiores Macedones erant, quod & rex ipse hortator aderat &c.* Obseruat idem Cominæus auctor sane prudens lib. I. Comment. in conflictu Caroli Burgundi cum Ludou. XI. Erasmus numero superiores, veruntamen Regis presentia magnum suis attulit momentum, quando militum, & praesertim equites, ad virtutem cohortabatur. nam alioqui crederem omnes fuisse precipites in fugam abiuros. Magnificum simul & elegans est apophthegma siue maioris, siue minoris Antigoni, quod recenset Plutarch. in Pelopida cap. III. & apophth. cap. 48. *Naturali praelio cum Ptolemaei legatis congressurus, dicente gubernatore multo plures numero esse hostium naues. Me vero, inquit, ipsam presentem quam multus comparas? Quapropter, licet alias ob causas exitiale danti, tamen bonum & prudens fuit consilium Sinanis, cum à Persis cladem accepissent Muratis copiae: quando Imperatori, qui Constantinopoli remanserat, Vi his rebus, inquit, obuiam eundo remedium inueniatur, Scacho Scachus opponendus erit. Quibus verbis innuere volebat, aduersus regem, regis opus esse opera: planeque necessario requiri ad obtinendam de hoste victoriam, vt ipse Sultanus Murates, dux belli aduersus Muehemetem Persarum regem proficisceretur.* Leunclau. in suppl. Annal. Turcic. ad ann. 1583.

4, 15, 26. *AQVILAM*) Seneca Natur. quaest. 2, 32. *Aquila hic homo datus est, vt magnarum rerum faceret auspicia.* Exempla plura collegit Alexander dict. genial. 5, 13. Sidonius Carm. 2, 127.

*Multos cinxerunt aquila, subitumque per orbem
Lusst venturas famularix penna coronas.*

Vbi doctissimum Sauaronem consule.

4, 15, 27. *MONSTRAVIT*) Sciens gratum id Alexandro fore. nam & ipse, cum ab aruspibus cognouisset, deos omnia fausta portendere, circumferri hostias iussit, & militibus ob oculos demonstrare, vt non solum ex auditione, rerum etiam ex aspectu spem bonam de periculo haberent. Polyæn. 4, 3, 14.

4, 15, 28.

4. 15. 28. *HASTA TRANSFIXVS*) Ab ipſo Alexandro, vt auctor eſt Diodorus 17. 60. *Quumque Imperator Imperatorem infeſto animo petiſſet, miſſo in Darium iaculo Alexander, ipſum quidem non contingit, ſed aurigam illi adſiſtentem feriens proſternit.* Rader. Memorabile eſt quod reperio in Epitome temporum Græca, quam editio- ni ſua Eufebiana ſubiecit Magn. Scaliger in Olymp. 319. Coſſ. Ioanne Scythopolita, & Paulino: *Ἐπὶ τῶν τῶν ὑπὸ τῶν Ἰππικῶν ἀρμύνης ἰτέριζε (de Anaſtaſio ſermo eſt) τὸ Δαρεζῶν ὄντι τῆς Μιſοποταμίας μίζα πᾶνυ καὶ ὄχρῶν, κέμενοι μίſου πῶν ὄρων Ῥωμαίων καὶ Περσῶν, καὶ ἰποῖησι ἐν αὐτῷ δημοσία λυτῆρ β. καὶ οὐκ κλησίαι, καὶ ἐμβό- λαι καὶ ὄρια εἰς δὲ τῆς οἴτα, καὶ κίſτρας ὑδάτων. τὸ δ' αὐτὸ χρεῖον διὰ τῆς λίξη- ται κληθῆναι Δῶρα ὑπὸ Ἀλεξάνδρου Μακεδόνου, διότι Δαρεζῶν τὴ βασιλεῖα Περσῶν, ὁ αὐτὸς Ἀλεξάνδρου ἐκεῖ δὲραῖ ἐκρεσεῖ ὄρει καὶ τὸ ὄνομα ἐξῆ μίχρη ὕν.* Quæ quia vitiiſ non carent, priuſ vt poterimus emaculata, Latine reddemus. Deprauatum au- tem loci nomen eſt τὸ Δαρεζῶν ὄντι ἔ. c. μίζα πᾶνυ, in quibus nulla neque conſtructio eſt, neque ſenſus integer. Crediderim fuiſſe, τὸ Δῶρα χῶν ὄντι τῆς Μιſοπ. μίζα πᾶνυ καὶ ὄχρῶν, atque ſic infra quoque legendum λίξηται κληθῆναι Δῶρα, Hoc ſen- ſu: *His conſulibus ludis equeſtribus editis, muro circumdedit (Anaſtaſius) Dura, tumulum Meſopotamiæ admodum magnam atque munitam, ſitum in limine Romani Perſicæ impe- riū. Et conſtruxit ibi balnea publica duo, & eccleſias, & emboloi, & horrea ſeruandis fru- gibus, & cisternas aquarum. Locus autem ille occaſione Macedonis Alexandri vocatus di- citur Dura, quod Darium regem Perſarum Alexander ibi haſta percuffit: vnde & no- men loco haſte in hæc uſque tempora.* Sic igitur vocatus ille locus ab haſta, quæ Græcis effertur δῶρο. Sed Euagrius Hiſt. Eccleſ. 3. 37. eadem de Anaſtaſio memorans, *Daras* vocat locum, & à Dario ibi victo nuncupatum putat. eo nomine regionem Boſpho- ranam memorat Procop. *Ἐν τῷ κρηματῶν Ἰſτανίων 3. f. quo minus abſurdum credas, etiam vrbi hinc impositam appellationem.* Atque hanc ipſam ſuſpicor fuiſſe urbem cuius apud Polyb. 5. 52. & 66. eſt mentio, tanquam vrbiſ munitæ. quæ poſterioribus temporibus deſtructa, ſub Iuliano deſertum oppidum vocatur à Marcellino 23. 12. & 24. 2. vbi pro *Duran* & *Doram* reſcribendum eſt *Dura* plurali numero, ſi Polybium ſe- qui velimus, cuius ſcriptura hæc in parte extra ſuſpicionem eſt vitii. adſtipulante iti- dem Zoſimo, qui idem fere quod Marcellin. in Iuliano tradit. Eandem enim eſſe urbem, quam incertus temporum Epitomator indigitat, præter alia hinc quoque con- ſtat, quod & à Polybio & ceteris, in Orientali Rom. imperii limite collocatur: & quod apparet alias eo in loco urbem fuiſſe, nec enim veriſimile eſt nomen id hæſiſſe loco va- cuo, & nullo certo monumento inſignito. Iuvat adſcribere quod de vrbiſ eiſdem conditione reſert Marcellini Comitiſ Chronicon ad ann. Chriſti 518. *Daras* (ſic enim ibi dicitur) *quædam poſſeſſio in Meſopotamiâ LX. ab Amida ciuitate milliariſ ad Au- ſtrum ſita, & XV. milliſ ab Niſibino oppido ad Occaſum diſtans, Amideniſ Eccleſiæ redi- tum poſſeſſit. Huius ergo humilis villa caſas Anaſtaſius Imp. ob condendam ibi ciuitatem dato pretio emit, miſſiſque continuo ſabris conſtrui præcepit, Calliopum deinde Antiochena vr- bis Patricium huic operi præfecit. Nempe hic in colle in planiciem deſcendente mira ſagacita- te ob fundamenta locanda ſulcum ſarculo deſignauit, murisque firmiſſimis faciē tenuſ con- ſummatis vndique textit. Riuum quoque, qui ex prædii nomine, iuxta quod naſcitur, Cor- diſſus nominatur, ſerpentiſque per murura DV. milliariſ eundem collem vnaſque diuidit ciuitatem, conſeſſo vtrique (an vtrunque) oſtio prolabentem incluſit. Publicis præterea ma- nibus decorata ciuitati priſtinum nomen ville reliquit. Ingens huius frontiſpicio ciuitatis in ediuori loco conſtructa, murisque continuata turris Herculeæ nomine dicta ſuſpicietur, Ni- ſibinum ad Orientem, Amidam Aquilonem reſpiciens. Non tamen diu ſubſtitit hæc vrbs, quippe Anno IIX. Iuſſini iunioris, Perſæ cum Romanis pacis ſadera rumpunt: & con-*

Hh

greſſione

gressione facta Daras civitatem fortissimam bello superant, & caesa multitudinis Romanorum memoratam urbem ingressi depopulati sunt. Euagr. 5, 10. Ioan. Abbas Biclari. in Chronico. Qui & ipse Daras appellat. Quomodo iterum Marcellini Chron. Ann. 537. In Oriente quoque Ioannes Scythis arripens Tyrannidem, antequam adversi quicquam remaret, Daras extinctus est. Quod ipsum accidisse refert *εὐαγ. Δάρας*, Procop. lib. 1. Persie. in fine. Quo libro meminit etiam ab Anastasio fuisse constructam. De eadem ni fallor sentit Eusebius, ubi scribit Asia regem Demetrium Demetrii filium obsedisse Antiochum Alexandri *εὐαγ. Δάρας*, sic enim ibi scribitur. Ut ita seu librariorum vitio, seu potius quod, ut omnia humana, sic & urbis huius nomen aliquando mutaverit, varie id videas efferri ab auctoribus. Alia est Dara Iustini 43, 5, 2. licet viro doctissimo in Solin. 922. b. eadem esse videatur.

4, 15, 29. *TVRBAVERE*) Hunc locum sic interpolat Acidalius: *Lu-
gubri ergo relinquitur & in c. d. g. i. f. a. a. a. M. p. turbauerant cognati Dary: & arri-
geri leuam tuentes in fugam effusi desituerant curruum, quem a dextra parte stipati in me-
dium agmen receperunt.* Quam emendationem mire commendat Raderus, quam-
quam falsus nimis a verbis Curtii recedere. Mihi ne probabilis quidem est: Cum &
illud *turbauere* frustra mutetur, & lectio vulgata, MSSorum etiam auctoritate subnix-
a, commodissimum habet sensum obseruata saltem distinctione quam adhibuimus.

COGNATI) Hi enim circa ipsum erant in laeuo cornu. Diodor. 17, 59.
& Arrian. 3, 2, 24. Ergo horum fuga laeuum istud cornu desituit curruum regis, quem
ideo qui in dextro stabant, in medium sui receperunt. hanc enim pars aciei pugnabat
adhuc, ut ex sequentibus clarum est.

4, 15, 30. *HONESTA MORTE*) Iustin. II, 14, 3. *Darius cum rin-
di suos videret, voluit & ipse mori: sed a proximis fugere compulsus est.* Suetonius Caes.
36, 2. Caesarem quoque ultimo proelio in Hispania de consciscenda sibi nece cogitasse
refert. Multi alii in extremis saepe periculis sibi ipsi omnino violentas manus intule-
runt, M. Brutus, Otho, alii, ut omittam oppida & ciuitates; castra tota apud Caesarem
de bell. Gall. 5, 37. Raderus. De *honesta morte* vide supra ad 3, 8, 21. De oppidistotis ita
percuntibus, infra ad 9, 4, 6.

4, 15, 33. *EXAVDIEBANTVR*) Sic malui cum plerisque editio-
num veterum: & cum iisdem mox, *tantum, & trahentes.*

4, 16, 4. *FORTVNA PART. TERRITVS*) Ita Brutum scribit
Flotus 4, 7, 14. in Cassio etiam suum animum perdidisse. Liuius 1, 11, 3. de Crustumenis:
iam alienis cladibus ceciderant animi. Ideo scribit 1, 25, 12. Curiatorum vltimum vi-
ctum fratrum ante se strage fuisse. Magis autem id accidere necesse est ipso capite iam
caeso aut pulso, quod pluribus exemplis exsequitur Gruter. discursu XI. ad illa Taciti H.
4, 34, 9. *Credita (an didita) fama per vtrumque exercitum, vulneratum aut interfectum,
immane quantum suis pauoris, & hostibus atrocitatis indidit.*

SVA SPONTE) *Omiffa cunctando victoria erat.* Liu. 7, 24, 4.

4, 16, 5. *AD SE VOCARI*) Quid? ad se vocari iubet equitatum?
totum, an duces modo? quod si hoc, cur non expressit? immo cur subiicit, unde col-
ligas cum vniversis esse locutum? At hoc sane quam putidum est. Equites enim in
ipso pugnae discrimine constitutos Imperator ad se vocet, hortandi causa? non certe
si sapiat. Si quid video fuit, *Thessalos equites aduectus, Equid, inquit &c.* Tacitus 2,
45, 4. de Arminio: *equo collustrans cuncta, ut quosque aduectus erat, recuperatam liber-
tatem &c.* ingerbat. Liuius 7, 24, 4. *Consul vulnere alligato, reuictus ad prima signa,
Quid stas miles? inquit &c.* Ita scilicet duces militibus in acie stantibus aduectos
passim legimus; non contra. Sed nimirum ista vox, cum forte legi non posset, impo-
luit